

WAGNERIANA CATALANA Nº 43 ANY 2015

TEMA 3.8: DIE MEISTERSINGER VON NÜRNBERG

TÍTOL: **HANS SACHS: PERSONALITAT HISTÒRICA. CREADOR E INSPIRADOR**

AUTOR: *Ramon Bau*

Normalment, les llegendes originals en què es basen els Drames wagnerians no tenen més interès que el propi llegendari, però no pas a nivell wagnerià, doncs Wagner s'ajusta tan sols en allò que precisa per tal d'exposar els seus problemes humans, de forma que la llegenda primitiva del Nibelung, Tristany o de Parsifal té molt poc a veure amb el problema o drama humà que realment presenta Wagner. Per posar un exemple, les llegendes del cicle de Tristany no són precisament un exemple d'amor pur i profund con succeeix en Wagner, i les llegendes del tema Parsifal té més de gestes de cavalleria que del tema presentat per Wagner.

En el cas de Els Mestres Cantors en canvi, Wagner no s'inspira en llegendes sinó en un procés històric dins de l'Art Alemany. I a més es tracta d'un procés dins de l'art de la música, de manera que l'interès en profunditzar en Hans Sachs no és solament per la seva influència en altres compositors que han tractat aquest tema, i comparar-lo amb el tractament que li dona Wagner, sinó que també ens permet comprovar l'evolució musical que representen els Meistersinger alemanys.

ELS MINNESÄNGER: PRECURSORS DE ELS MESTRES CANTORS

El Procés històric i les seves raons:

Com ja s'ha explicat sovint Els Mestres Cantors de Nuremberg va tenir més de 20 anys de gestació. Ja en 1845, després de Tannhäuser, Wagner pensa en una "comèdia satírica" al mode grec "ja en la tragèdia grega una comèdia satírica seguia a la tragèdia".

Wagner diu:

"Quan vaig acabar el *Tannhäuser* vaig tractar de revifar les meves aniquilades forces en el balneari de Marienbad. Durant les vacances em vaig sentir expansiu, content i satisfet com ho he estat ben poques vegades en la meua vida. Aquesta favorable disposició d'ànim es va manifestar exteriorment en profit de la producció artística. De la mateixa manera que entre els grecs una peça teatral satírica seguia sempre a la representació tràgica, la llarga convivència amb l'assumpte dramàtic del meu *Tannhäuser* em va suggerir sens dubte la imatge d'una comèdia; una comèdia que en certa manera pogués encadenar-se amb aquell drama i que serveixi de producció satírica corresponent."

"Vaig inventar ràpidament a aquest efecte el pla complet de *Els Mestres Cantors*, dibuixant com a principal figura la de Hans Sachs. Però quan ho vaig tenir en esbós, em vaig veure obligar a abandonar-lo, perquè l'assumpte de *Lohengrin* em va atraure amb un poder irresistible."

La idea era un drama satíric, on el tema de Els Mestres Cantors fos paral·lel a la "Batalla de cantors en la Wartburg" dels Minnesänger.

Hi ha doncs, una continuïtat entre els Minnesänger del segle XIII i les Confraries de Mestres Cantors posteriors, essencialment del segle XV i XVI.

La primera intenció de Wagner per aquesta obra era doncs, exposar "l'art del futur" en front a l'oposició formalista, plantejar la lluita per a la renovació en l'Art dins de la Tradició.

Però tot això queda parat ... quan renova el tema ja havia compost una bona part del Ring (i tot el seu text) i el Tristany. Escriurà el llibret el 1861-62 i la composició del 62 al 69, i la seva intenció és afegir a la idea primitiva la idea central de la Renúncia per Amor de Sachs, que és reflex de la seva pròpia renúncia a Mathilde Wessendonck.

Així doncs, primer veurem d'on surten els Meistersänger alemanys, precisament continuadors i reformadors d'una tradició anterior, els Minnesänger, retratats també en el *Tannhäuser*.

"L'art dels Minnesänger"

Quatre dels personatges que Wagner cita en el "Tannhäuser" són històrics, i estan relacionats amb la Wartburg en algun moment de la seva creació artística com Minnesängers.

Es tracta de Tannhäuser, Wolfram von Eschenbach, Walter von der Vogelweide i Reinmar von Zweter.

Abans de tot és precís entendre que la base del Minnesänger és l'amor cortesà, les regles amoroses de les corts feudals dels segles XI al XIII, un esperit cristià encara que ben distint del de la Reforma puritana o la Contrareforma jesuítica posterior.

La "Dama", centre del cant minnesänger, inspiradora dels seus cants, abstracció poètica del més elevar esperit, i al mateix temps acompanyada a vegades d'una certa poesia "al·legòrica" a un erotisme suau. Un amor cortesà i un amor a la "Dama" elevat i espiritual, formen el conjunt bàsic del Minnesänger. Nobles Dames com Emengarde de Narbonna o Aliénor d'Aquitània eren prototips vinguts de la Provença que es van copiar en tota Europa.

Hi ha diverses gravacions actuals dels cants dels Minnesänger, però tots ells reconstruïts de bases poc segures. La notació musical medieval, basada en neumes, era molt reduïda en les seves concrecions i a més, els principals manuscrits sobre les obres d'aquests poetes no contenen més que la lletra.

El més famós dels manuscrits amb obres dels minnesänger és el 'Codex Manesse' del segle XIV, que es conserva a Heidelberg. I afortunadament tots aquests poemes han estat traduïts a l'alemany actual i d'allí al francès.

Els principals Minnesänger

Veiem els quatre que anomena Wagner en el Tannhäuser:

Tannhäuser (aprox.1200-1270), és el menys conegut dels personatges històrics referits en el 'Tannhäuser' wagnerià. De l'Alt Palatinat, va viure a Nuremberg i potser va participar en la creuada amb Frederic II. Hi ha un dibuix seu en el codi de Manesse, però s'ignora el seu nom verdader, doncs el de Tannhäuser és un pseudònim de l'artista ('Llar en els avets'). La seva identificació amb Heinrich de Ofterdingen és del romanticisme, de l'obra de Lucas, d'on ho va treure Wagner.

La seva relació amb el Venusberg també és molt curiosa. La primera referència al Venusberg en la literatura sembla remuntar-se al 1380 en l'obra del Mestre Altswert 'El Tresor de les virtuts' que no té cap referència amb Tannhäuser. Però la llegenda del Venusberg és molt antiga, i un turó proper a la Wartburg, el Hürselberg, ja estava considerat un antic

centre pagà dedicat a les deesses de l'amor i una porta d'entrada a l'infern.

El 1430 una obra anònima, "Tannhäuser und Frau Welt" estableix la primera connexió entre el personatge i el Venusberg, i en el segle XV surten les "Balades de Tannhäuser", també anònimes, on en diverses formes s'acosten al que Wagner descriurà.

El text inclou un preciós tros d'un d'aquests líders. El tema és similar al de Wagner en el què es refereix al Venusberg i Tannhäuser, però no té cap referència a la Wartburg i el concurs de cant. A més en aquests cants Tannhäuser es condemna quan torna amb Venus després del rebuig papal, i el Papa també es condemna per la seva poca misericòrdia.

El Sängerkrieg, o concurs de trobadors de la Wartburg és un tema apart, que surt de la crònica de Johannes Rothe, que el situa el 1206-1207, durant el temps del Landgrave Hermann de Turingia.

Hi ha dos poemes que ho relaten, el "Fürstenlob" on els trobadors elogien als seus diversos sobirans o protectors, i l'enfrontament ve quan Heinrich de Offerdingen alaba més a Leopold IV d'Àustria que al Landgrave Hermann de Turingia, una ofensa diplomàtica. I és l'esposa del Landgrave la que el salva i li dóna una nova oportunitat.

Es conserven 16 poemes de Tannhäuser, només dos sobre l'amor cortesà, i el seu estil està més dedicat a l'amor carnal que al de la Dama ideal.

En un d'aquests poemes 'Per fi s'acaba l'Hivern', per exemple, es barregen l'amor cortesà amb una certa explicitació de l'erotisme.

Wolfram von Eschenbach (aprox. 1170-1220) va estar molt de temps a la Wartburg protegit d'Hermann i després del seu successor Lluís IV (l'espòs de la Elisabeth històrica), allí va compondre el seu 'Parzival'. Va compondre a més, obres com 'Wilhelm' basada en el cicle de mites de Guillem d'Orange i un fragment de 'Titurel' sobre la dinastia del Graal i l'ascendència maternal de Parzival.

Però també ens han arribat nou cançons-poemes seus, diversos dels quals es reproduïxen en aquest text. És interessant veure que un d'ells es refereix a "L'Estel del matí" (no s'indica si pot haver ser conegut per Wagner i inspirar-li el seu cau d'igual títol), aquests poemes son ja un cant a la Dama, esposa legítima, amor espiritual sobre tot.

Walter von der Vogelweide (1170-1230) nascut al Tirol, es forma a Viena i estarà a la Wartburg diverses vegades, on sabem que es va trobar amb Wolfram.

Va ser molt prolífic, més de 90 cançons i 150 'Sprüche' (versos curts sobre política, amor cortesà i moral).

Reinmar von Sueter (aprox. 1200 a 1260), alumne dels dos últims citats, no va poder participar en el concurs de trobadors de la Wartburg. Wagner el va poder assimilar a Reinmar el Virtuós que hi va estar i surt en el relat de la Sängerkrieg.

És famós pels seus Sprüches, i en el Codi de Manesse ni ha més de 299.

Entre els que no cita Wagner, però que va ser un dels més famosos poetes i trobadors de la seva època, podem anomenar a:

Neidart von Reuental (c. 1180-c. 1240).

Contemporani de Walter von Vogelweide, s'ha salvat part de la seva obra. Va estar a la Creuada de 1217-19 i es va establir a Àustria quan va tornar. Va ser molt conegut pels seus poemes sarcàstics i humoristes que xoquen amb l'estil normal dels Minnesänger, més cortesà i romàntic.

La seva cançó més coneguda és *Meienzit* (Temps de Maig) on comença descrivint la pau de la Primavera per acabar comparant-la amb l'estupidesa i maldat dels seus enemics.

La Decadència

Els bards o *minnesängers*, que pels segles XII i XIII van cantar l'amor a les corts i en els burgs alemanys, van tenir, pel contrari, la seva representació corresponent en els trobadors dels pobles europeus més o menys dominats pel feudalisme, creant una interessant poètica, recopilació i depuració de les llegendes i font i auxiliar de les cròniques, que era com una continuació de la poesia sagrada cultivada per sacerdots i monjos des dels temps de Carlomagne.

L'hecatombe de la dinastia dels Hohenstauffen, extingida per la mort al patíbul del seu últim rei Conradino, senyala la ràpida decadència i desaparició de la poesia cavalleresca. En el període anàrquic subsegüent, els nobles bards canvien la lira per l'espasa; la Cavalleria realitza actes de venjança i pillatge en les mateixes mansions senyorials on acabava de celebrar tornejos poètics i contes d'amor, i la barbàrie de la guerra civil impedeix que fins els més pacífics *minnesängers* trobin un ambient tranquil per seguir plorant les seves desventures o per cantar la virtut i bellesa de les seves dames.

Si tinguéssim d'elegir algunes de les obres d'aquests autors per conèixer el seu estil i música seria molt instructiu escoltar un cant del real i històric del propi Tannhäuser:

"Steter dienest der last gvot", amb flauta i llaüt i una part de "Ich lobe sin wib" Dolçaina i flauta. I després un cant del que Walter en Els Mestres indica que va ser el seu mestre de cant, un llibre del seu avantpassat: Walter von der Vogelweide amb el seu "Abrest leve ich mir werde", trompeta i dolçaina.

WALTER (en el Tannhäuser):

*En els dies d'hivern, assegut tranquil.lament
prop de la llar mentre el meu castell i el pati
es cobrien de neu, tal com la Primavera somriu
dolçament a l'hivern abans de tornar a néixe
un llibre que em va deixar el meu avantpassat
Herr Walter von der Vogelweide
va ser el meu mestre.*

Finalment, recomanaria una obra d'un altra dels participants en l'obra de Wagner: Wolfram von Eschenbach, en la seva obra "Titurel" segle XIII, acompanyat de llaüt, on canta a "Sigune i Herzeloide".

A Catalunya hi va haver una gran activitat trobadoresca similar en les seves bases als minnesänger alemanys gràcies a l'emplaçament provençal que llavors tenia el català.

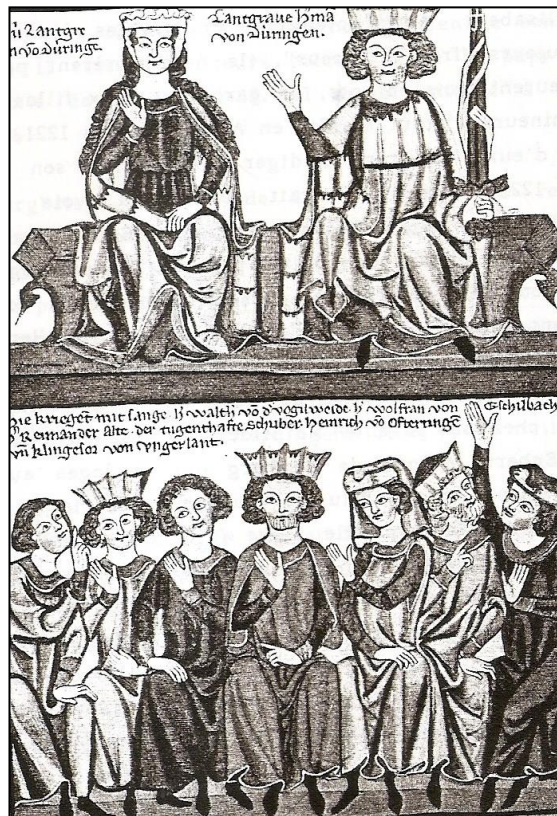
Trobadors famosíssims com Berenguer de Palau, 1150-85, o també Ponç d'Ortafà (1240). O la dramàtica llegenda de la Vida de Guillem de Cabestany: el marit, gelós per la cort que el trobador Guillem de Cabestany feia a la seva esposa, el mata i serveix el seu cor a la seva esposa mentre menjaven, la qual al saber el què ha menjat diu al seu marit "que el menjar era tant bo que mai més en podria provar d'altre" i el va suïcidar.

Les seves obres són d'una qualitat semblant a les dels minnesänger alemanys. Podem escoltar per exemple de Ponç d'Ortafà (1240) el seu cant "Si ay perdut mon saber".

ELS MESTRES CANTORS

"La institució germànica del *Meis-tergesang* –diu l'es-tudiós Sr. Borrell– no té precedents ni similars en la història universal de la literatura. Ni els Puys francesos de l'acadèmia de Bail, del temps poden, en rigor, aquella ni quant a constitució".

Com hem vist, l'art basat en una idealització de la exempta a finor eròtica, mor la violència de les amb saquejos, tot arreu, les corts empobrides i guerra.

l'Edat Mitja, ni poètica-musical dels Valois, comparar-se amb als fins ni en punt poètic i cantat elegància i una Dama, no vegades de certa en l'hecatombe de guerres i la pesta, misèria i mort per feudals dedicades a la

En aquest ambient només sobreviuen vagabunds que es fan cantors mercenaris, que corren de porta en porta recitant estrofes i mendicant un tros de pa. Són els dits *Fabrenden*, i gràcies a ells es conserven una part de les tradicions poètiques dels *minnesängers*.

La Pau d'Augsburg de 1555 entre Carles V (Carles I d'Espanya) i els prínceps protestants i catòlics d'Alemanya té com a conseqüència la Llei que indica que cada Príncep podrà imposar en el seu territori la religió pròpia.

Això porta a una certa pau, tant sols temporal doncs en 1618-48 es reprèn la terrible guerra dels 30 anys, i tot això porta a una compartimentació (fragmentació) molt forta d'Alemanya, que encara existia en part en la primera època de Wagner.

L'idioma i la cultura, l'Art, es presenta com unificador d'aquests regnes independents que formen l'Alemanya. Wagner compon aquesta obra en plena febre d'unificació alemanya, i per això Wagner proposarà l'Art i la Cultura com a base d'aquesta idea d'unitat. Les frases del final de l'obra són sens dubte una crida a aquesta idea.

Això és perfectament coherent amb la idea de Wagner: l'art és l'element de 'Redempció' del Poble per elevar-lo i superar els seus egoismes i desgracies. Recordem que en el segle XIV va ser a Nuremberg on es va constituir el Sagrat Imperi Germànic.

Durant el segle XIV es comencen a formar a l'Alemanya, ciutats importants, on aquests cantors van oblidant el seu passat de misèries. En aquestes ciutats es generen al voltant de les Escoles sobre la Santa Escriptura les *Meistergesellschaften*.

Degut a la debilitat del poder imperial, les ciutats burgeses s'independitzaran i aliaran formant "Lligues", com la famosa Lliga Hanseàtica del Nord.

En aquest ambient neix Frauenlob, també dit Henry de Meissen i fundador de l'escola de Maguncia, estableix que es cantin motius religiosos i morals, però sense qualitat, i sense gran sentiment artístic.

Poc a poc van entrar en aquests grups els burgesos de les noves ciutats que s'enriquien amb el comerç, gràcies a la major seguretat assolida i als beneficis que l'Emperador els donava, la seva autonomia i no dependència del feudalisme.

Les regles dels cants comencen a ser absurdes, coercitives; un barber de Worms, dit Hans Folz, abandona Maguncia degut a tot això, i funda a Nuremberg una verdadera Associació de *mestres cantors*, que no va ser certament la primera d'Alemanya, perquè se sap que existien anteriorment les d'Estrasburg, Francfort, Augsburg i Wurtzburg. Però la de Nuremberg pels principis de la relativa expansió amb que es creava, així com pel talent i les energies de Folz, va arribar a ser ben aviat la més important de totes.

Un altra dels seus fundadors, Nunnenbech, és el primer *meistersinger* que va escriure composicions sobre assumptes profans. Folz va compondre historietes alegres o contes d'índole dramàtica. En general, i sense sortir d'una Tabulatura poc menys despòtica que la de Maguncia, els primitius cantors de Nuremberg respiren amb més llibertat i es complauen en servir-se de fonts d'inspiració més humanes i poètiques.

Tot el segle XVI és l'edat d'Or dels *meistergesang*, es funden Associacions en totes parts, tot i que Nuremberg segueix al capdamunt gràcies a comptar amb el sabater Hans Sachs.

Les ciutats alemanyes d'aquell temps estaven dividides en les Corporacions professionals, els Gremis (tot i que el seu poder gremial havia decaïgut en les ciutats en front al poder dels burgesos comerciants. A Nuremberg realment, els Gremis estaven ja clausurats pel 1400 degut a una insurrecció, però Wagner de totes maneres, els posa en escena), tenien un poder real, podien jutjar i prohibir la professió als seus membres. El mateix interès amb que es vetllava per les normes del cant es tenia en les relacions gremials.

Les Corporacions de Mestres alegraven les festes, cultivaven l'esperit i la seva poesia els elevava sobre el mer interès comercial.

No és que s'assolís una gran altura poètica, però es va evitar l'hecatombe cultural i es va començar la reconstrucció.

L'emperador Carles IV, el 1378, va atorgar a aquestes Associacions el caràcter i avantatges d'un gremi al donar les primeres llicències autoritzant Confraries de Mestres Cantors.

Els dirigents d'aquest Gremi de Mestres Cantors varen crear els seus càrrecs, com el de *merkmeister* (mestre apuntador). Aquests, van començar a establir certàmens poètics i musicals, que tenien lloc els diumenges i normalment a l'església. Els guanyadors d'aquests certàmens rebien premis que no eren de gran valor. Podien ser en metàl·lic pels que no eren de l'Associació, mentre que al guanyador d'entre els 'Mestres', als que no s'acceptava "cançó que no s'ajustés a la Sagrada Escriptura, tant sigui de l'Antic o del Nou Testament" se'ls entregava un collar amb tres medalles, una de les quals representava al rei David tocant l'arpa, tal i com ho veiem al final de l'obra, primer, sens èxit, a Pogner i després a Sachs.

Els mestres cantors no deuen prendre's com uns burgesos reaccionaris absurds o negats per l'art, eren petits comerciants i artesans de classe mitjana que compartien una curiositat intel.lectual i un innegable amor a l'art, i eren en certa manera els hereus dels trobadors (minnesänger) medievals. A més treballaven per conservar la puresa de la llengua alemanya, prenent com a norma l'alemany usat per Lutero en la seva traducció de la Bíblia.

El que una persona de l'aristocràcia

com Walter von Stolzing volgués entrar en aquestes Confraries era quasi impensable, i d'aquí, la perplexitat dels mestres quan van conèixer l'origen i condició de l'aspirant.

Les assemblees o juntes obertes al públic (Freisingen) eren convocades per mitjà d'anuncis situats en el mercat i tenien lloc a l'església els diumenges, després dels oficis del migdia. Aquest art de la troba ciutadana es va conservar durant quatre segles, i el 1770 es va cantar per última vegada una "escola" solemne a Nuremberg, la pàtria de Hans Sachs.

Encara que consti que l'última Confraria de Mestres Cantors es va dissoldre el 1834 a Ulm, la realitat és que aquesta ja no era una confraria de Cant des de feia molt de temps.

Sobre els Mestres Cantors de Nuremberg, coneixem els seus detalls gràcies a dues obres:

Fonamentalment gràcies a Wagenseil (1633-¿1705/1708?), és a dir, neix quasi 60 anys després de la mort de Hans Sachs, que va ser escrivà i l'autor i editor d'una enorme quantitat de llibres. Amb tot, el nostre interès per aquest eminent filòleg és degut avui en dia a la seva edició de la Crònica de Nuremberg (De Sacri Romani Imperii libera ciuitate, Norinbergensi commentatio), datada a

Altdorf el 1697, on, entre altres coses s'efectua un detallat estudi dels orígens, pràctica, utilitat i regles "del diví art dels mestres cantors"

Certament, Wagenseil va proporcionar a Wagner una gran quantitat de dades sobre aquest gremi i va ser la font que el músic va manejar amb més assiduitat i profit.

Wagner va llegir 'Els germans Serapión' d'E.T.A. Hoffmann on se cita a Wagenseil, i quan va estar decidit a compondre una obra sobre aquest tema, va consultar també el tractat de Jakob Grimm sobre el cant dels antics mestres alemanys (Über den altdeutschen Meistergesang), la Història de la literatura nacional alemanya (Geschichte der poetischen National-Literatur der Deutschen, 1835-43) de Georg Gottfried Gervinus i el poema dramàtic 'Hans Sachs' (1827) de Ludwig Franz Deinhardstein.

Però a més, hi ha l'obra *Història succinta del cant dels mestres alemanys* (1571) d'Adam Puschmann (1532-1600), deixeble de Hans Sachs i mestre cantor que va deixar anotats els noms, professions i algunes mostres de l'art de dotze dels seus predecessors a Nuremberg, als que cal afegir el del seu mestre.

I això ens porta a repassar els que Wagner indica en la seva obra:

Fritz Kothner, fabricant d'agulles en la realitat.

Veit Pogner, que es deia en realitat Veit Bogner.

Hermann Ortel, artesà de sivelles.

Balthasar Zorn, realment es deia Friedrich Zorn (1442-1487), fabricant de claus, tot i que Wagner el titula estanyador.

Konrad Nachtigall (1410-1484), llauner segons Wagner.

Augustin Moser, Hans Schwarz i Niklaus Vogel dels que només se sap el seu nom.

Sixtus Beckmesser, que en realitat va ser un Mestre ben reconegut i d'obres no menys bones que els altres.

Ulrich Eisslinger, dit Erich Eisslinger que era realment fuster i no pas fabricant de salsitxes com en l'obra s'indica.

Hanz Foltz, (1435-1513) barber-cirurgià convertit en calderer, de qui s'ha de destacar una melodia sobre la mort.

Kunz Vogelgesang.

Hans Sachs, (1494-1576), sabater i el més famós, tot i que per les dates no va poder coincidir amb molts dels altres anomenats.

La música dels Mestres Cantors era bastant uniforme, poc variada, amb algunes floritures com a adorn, com es pot veure en el cant de Beckmesser davant la finestra de la casa d'Eva. A més se n'han perdut moltes, doncs els recopiladors normalment tan sols han guardat el text dels cants.

En l'obra de Wagner, el que més s'apropa a aquest tipus de cant és sens dubte el cant de Beckmesser amb la seva mandolina, la nit de Sant Joan.

El Mestre no componia tan sols la música i el poema, sinó que l'havia de cantar i acompanyar-lo amb algun instrument de corda, per exemple mandolina, etc. En el segle XVII ja es va permetre l'acompanyament per músics.

Tot i que en l'obra de Wagner només hi ha un "Marcador", Beckmesser, en realitat eren quatre: un controlava la mètrica del text, un altra el llenguatge (que havia de ser alemany segons l'ortografia de la Bíblia de Lutero), un altra les rimes i l'últim la moral i ortodòxia del text.

Podem comparar el cant de Beckmesser amb una obra de Mateu Fletxa El Vell (1480-1553), com el seu "Que farem del pobre Joan", de la mateixa època de Sachs, del que també podem escoltar alguna de les seves obres que estan editades, per veure que la diferència és enorme No cal dir respecte al cant de Walter en el Concurs de Cant o en el Cant de David per arribar a ser 'oficial' (encara molt lluny de ser Mestre).

EL HANS SACHS HISTÒRIC

Hans Sachs neix el 5 de novembre de 1494 i mor el 1576, va ser un poeta que va sobresortir per la seva popularitat, sens dubte el més popular dels Mestres Cantors alemanys. Fill d'un sastre, va estudiar llatí i va obtenir el títol d'aprenent de sabater el 1509; més tard, a Munich, es fa deixeble del Mestre Cantor Gaspar Nunnenbeck, amb el que aprèn i es converteix en Mestre Cantor al mateix temps i poc després, ingressava al gremi de Mestres Cantors de Nuremberg, havent dirigit abans una escola a Munic.

Després viatja per tot Alemanya, fins que el 1516 torna a Nuremberg, es casa per primera vegada amb Kunigunda Kreuzer, amb la que tindrà set fills (tots morts abans d'ell). Aquesta esposa mor el 1560 i Sachs, vidu durant dos anys es torna a casar a l'edat de quasi 70 anys amb una vídua de 27 anys, Barbara Harscher, amb la que va viure feliç durant 15 anys, morint el 1576.

Com que Wagner el defineix com a vidu en la seva obra, hauria de tenir 68 anys quan transcorre l'acció. I en el seu posterior matrimoni amb una dona de 27

anys amb la que va ser molt feliç, sembla clar que en la realitat no era tant distant a les delícies de la joventut de la dona, i més quan es conserva un poema dedicat a aquest segon casament, bastant 'picant'.

A Nuremberg es reunien els Mestres a l'església de Santa Caterina degut a què aquesta Santa, Verge i Màrtir, era la patrona de les arts liberals.

Les seves primeres obres són Meister-lieder de caràcter moral i religiós i Peces de Carnaval còmiques i sempre amb una moralitat ètica.

Després de conèixer les obres de Lutero s'uneix fanàticament a la Reforma, i el 1523 escriu el seu llarg i molt important cant "El Rossinyol de Wittemberg" (recordem que Lutero des de 1505 era professor de la Universitat de Wittemberg).

Aquesta obra és molt important per dos motius:

- 1- És la que li va donar la fama per tot Alemanya i el va convertir en un poeta popular.
- 2- Wagner introdueix els primers versos d'aquest poema en el cant del poble a Sachs quan apareix en el Prat de Nuremberg en el Tercer Acte:

TOTS:

Ah! Sachs! És Sachs!

Mireu, Mestre Sachs! Mestre Sachs!

Comenceu, comenceu!

"Desperteu; l'alba s'acosta;

sento un alegre rossinyol cantant en verd bosquet;

la seva veu se sent entre colines i valls;

la nit s'enfonsa en l'oest,

el dia s'aixeca a l'est;

l'ardent brill del matí s'acosta

a través dels densos núvols".

*Hola, hola, hola! Estimat Sachs de
Nuremberg!*

Partitura manuscrita de Hans Sachs

Hola, estimat Sachs de Nuremberg! Hola...!

La part entre cometes és del poema de Sachs, i el canten perquè era molt popular. 'L'alegre rossinyol' era Lutero front dels rugits del lleó i dels llops, que era el Papa i la Inquisició.

Va ser castigat durant un temps a no poder ser cantat però la seva popularitat el va salvar d'un càstig més gran.

Wagner en el Preludi del III acte fa sonar amb les trompes l'Himne Luterari de Sachs, que és repetit solemnement pel poble de Nuremberg quan rep a Sachs a la Prada.

Recordem que l'acció se situa en el temps en què va tenir lloc la reforma de Lutero en el Nord d'Europa, atacada per la Contrareforma de Pius IV on el seu pontificat va començar el 1560, just abans de l'acció dels Mestres, doncs Sachs va ser vidu entre 1561 i 1562.

Va escriure unes 6.000 obres. D'elles ens en queden bastants gràcies a una edició de 40 volums guardats a la Sajònia: 56 tragèdies, 68 comèdies, 220 textos bíblics, 150 salms, 480 contes, 286 faules...

Pel que fa a temes wagnerians, té el drama "Sewfriedt", que tracta del personatge Siegfried, però presentat com un jove anàrquic, malvat que mor precisament pels seus actes incorrectes.

És interessant saber sobretot, que va escriure un 'Tristan', on tracta del perill moral que comporten els amors irregulars i les passions. Per tant, Sachs coneixia 'la trista història del Rei Mark' realment, que va posar en boca de Wagner en el tercer Acte de la seva obra.

El millor de la producció del Hans Sachs històric són les seves comèdies satíriques, costumistes i de gran sensibilitat.

Als 74 anys va publicar un ampli resum de les seves obres, però no va voler incloure en elles cap de les seves de Meistergesange, o sigui, les que va escriure com a Mestre Cantor, per considerar-les de poc interès.

També va tractar el tema del Tannhäuser basat en la "Llegenda de Tannhäuser", de l'Edat Mitja, segle XIII.

En aquesta llegenda es tracta de l'estada en el Venusberg i el pelegrinatge a Roma; precisament per ser Sachs un luterà convençut, tracta el pelegrinatge a Roma com una forma de condemnar al Papat. Pels luterans el perdó no el pot donar un home, ni Papa, sinó solament el propi Déu en contacte directe amb el pecador.

Im Situngehendem Schreibe matheus, von nach richs.
Vnd fuer sie auff em pergel hyn, verlorlichend hyn

tagen nam zu rich Jesu, paterum Jacobum vnd
omgefuehr erffien / Als die fuen vnd hyn

Johannem clarck
reit als der hyn ware, Vnd es erffien / moets der rym

vnd Helas reiten mit im gemain / von symper leiden

Neben mandgortis, paterus aber antwort sprach zu Jesu,

O hynche ist gar hyn vnd nach du, so nielt

vnd hyn marcken der hynthen Dreij,

Hi ha diverses obres de Sachs gravades, podem escoltar per exemple "Die Drey werckmender", i "Die Zwelff Dreck", essent també interessant una obra

tant sols musical de la seva mateixa època, flautes i percussió, de Hans Newsidler (1508-1563).

Després, també és bo comprovar en el Segon Quadre del Tercer Acte de 'Els Mestres Cantaires' l'entrada de Sachs a la prada, quan el poble li canta els primers poemes del seu "El Rossinyol de Wittemberg" en el 'Cant Luterà'.

OBRES INSPIRADES EN SACHS

“Hans Sachs” d’Adalbert Gyrowetz

Nascut a Bohèmia, als 71 anys va compondre la 'Opera Romàntica i Còmica en dos actes' titulada "Hans Sachs en el final de la seva vida"

Va acabar aquesta obra el 1834, quan Wagner componia 'Les Fades'

Va néixer en una família de músics, primer va ser advocat i va tenir un càrrec en la burocràcia imperial de Viena dins dels arxius militars. El 1804 accepta el càrrec d'Ajudant del Mestre de Capella en el teatre Imperial, on s'hi va mantenir fins la seva retirada el 1831.

Va viure 87 anys, havent conegut a Mozart i Haydn. Wagner no va tenir interès per Gyrowetz, al que veia com un crític musical ancorat en altres temps.

Va escriure 30 òperes, 40 simfonies i molta música de cambra.

En el seu Hans Sachs, aquest de 55 anys, ajuda a un jove a conquerir la seva estimada. Sachs l'ajuda a arribar a ser Meistersinger. En això, s'acosta al plantejament de Wagner però en ella Sachs no està enamorat de la dona a qui ajuda, sinó que ho fa per amistat i comprensió. No hi té lloc doncs, la Renúncia que és la base del tema wagnerià.

No existeix cap gravació d'aquesta obra, però la música és de l'estil de Haydn. Va ser apreciada per Hanslick, l'enemic de Wagner, cosa que indica el seu estil 'clàssic', preromàntic. Es va estrenar a Dresde el 1834.

"Hans Sachs" d'Albert Lortzing

Albert Lortzing (1801-1851), va escriure la seva òpera còmica "Hans Sachs" en 1840 i va ser interpretada per primera vegada aquest mateix any a Leipzig.

Durant 150 anys Lortzing va ser un dels compositors operístics més representats a Alemanya.

El 1928-29 en els teatres alemanys s'havien dut a terme 843 representacions de les seves obres, comparades a les 821 de Mozart.

Lortzing estava emparentat per matrimoni, amb August Röckel, que era assistent de Wagner a Dresde, també el seu company revolucionari, que va passar tretze anys a la presó de Waldheim per la seva participació en la revolta de 1849.

En el seu assaig "Un comunicat als meus amics", Wagner recorda que per mitjans de 1840, "certs bons amics" (incloent sens dubte a Röckel) el van intentar convèncer de què composés una òpera de gènere lleuger, i que per tal cosa, Lortzing proporcionava el model adequat. És doncs, segur que coneixia l'obra de Lortzing, ja que en l'època de l'estrena, el 1840 es trobava a París, i sembla improbable que pogués assistir a les de 1841... i el seu primer esbós de Els Mestres és de 1845-46, per tant, segurament coneixia el text però no havia assistit a la seva representació.

Wagner parla sobre Röckel com algú que tenia modestes aspiracions com a poeta, "... amb no més aspiracions que les d'arribar a obtenir la mateixa reputació que el seu cunyat Lortzing," Així coneixia quines eren les seves aptituds.

Albert Lortzing tant sols va viure 49 anys, i en el període anterior a la seva mort va patir una gran tensió i nombrosos deutes. La seva esposa i els set fills que van sobreviure, es van trobar pràcticament desemparats.

La seva música va ser molt popular, però no li va reportar grans beneficis ja que va ser tocada sense pagar-li drets i va ser maltractat per les Direccions

dels Teatres, fins el punt d'arribar a dirigir un vaudeville a Berlín per poder malviure.

La composició del 'Hans Sachs'

L'òpera còmica de Lortzing que és en realitat un "Singspiel" ja que té nombrosos diàlegs parlats, es va estrenar el 23 de juny de 1840; just 28 anys després, el 21 de juny es van representar allí 'Els Mestres Cantaires' de Wagner. L'obra es va estrenar formant part d'un homenatge als 400 anys de la invenció de la impremta. Aquest tema és d'especial interès en un país luterà, doncs va ser gràcies a la impremta que Lutero va poder editar la seva famosa Bíblia de Gutenberg.

El "Hans Sachs" de Lortzing es va basar lliurement en el poema dramàtic del mateix títol, de Johan Ludwig Deinhard von Deinhardstein. Aquesta obra teatral és ben segur que va ser coneguda per Wagner. Goethe va escriure un pròleg per una propera representació a Berlín de l'obra de teatre de Deinhardstein.

En realitat va ser Goethe qui va descobrir a Sachs en el transcurs de la seva revisió del món del segle XVI, i qui va escriure un poema, el 1776 (el bicentenari de la mort de Sachs) titulat: "Explicació sobre una antiga talla de fusta representant la vocació poètica de Hans Sachs". Ecos d'aquest poema es poden escoltar a "Els Mestres Cantaires", especialment en el monòleg "Wahn" i en l'evocació de les Muses del Parnàs de Walter.

Resum de l'argument de "Hans Sachs" de Lortzing

L'argument té algunes similituds amb el de Wagner com és lògic, però la seva trama és molt diferent. Sachs és aquí l'amant, és el Walter de Wagner, que queda decebut primer dels Mestres però finalment en surt triomfant.

Sachs, sabater, estima a Kunigunda, la filla del burgmestre de Nuremberg, Steffan.

El Sachs històric es va casar realment als 24 anys amb una dona que es deia Kunigunde Kreutzer, que va morir el 1560. En l'obra de Lortzing Sachs és solter i pretén a la que serà realment la seva esposa. A la de Wagner és vidu.

L'ambiciós Steffan ha promès la seva filla al Conseller Eoban Hesse, Regidor d'Augsburg, una ciutat no llunyana de Nuremberg.

Tot i que ha promès el premi al millor cant en un concurs de cant, està decidit que guanyi Eoban.

Així, com ha de ser, Eoban és declarat guanyador amb una cançó sobre la mort del rebel fill del rei David, Absolom, tot i

que el poble prefereix clarament el cant de Sachs sobre l'amor i la pàtria.

Mentre tant Görg, l'aprenent de Sachs fa servir una de les millors cançons de Sachs per presentar-la com a pròpia a la seva estimada Kordula (cosina de Kunigunde), atraient la seva admiració.

Desgraciadament oblida el manuscrit a l'acabar la cançó i cau en mans de l'Emperador Maximilià que acaba d'arribar a Nuremberg per la sessió del Parlament.

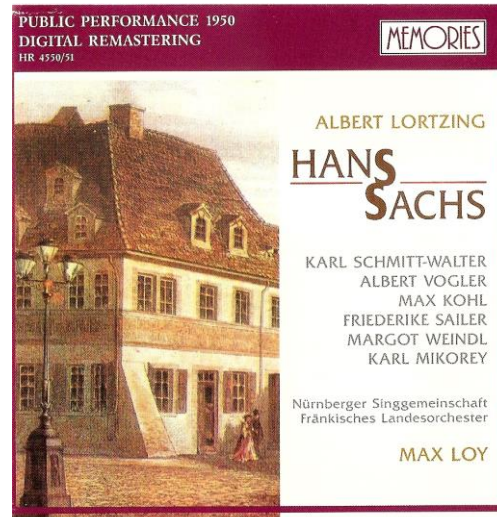
L'Emperador, vol conèixer l'autor de tan estupenda poesia. L'astut Eoban Hesse es vol aprofitar d'aquesta oportunitat i es presenta com l'autor de la poesia. Però l'Emperador vol que canti la poesia, i el fals autor la canta de forma miserable i horrible, al confondre-la i barrejar-la amb el seu 'Absolom' i tot el món se'n riu d'ell.

S'anticipa així, l'escena de Beckmesser en "Els Mestres Cantaires" de Wagner, quan barreja el "Somni matutí" de Walter amb la seva ridícula serenata de la nit anterior.

Görg confessa l'origen de la cançó i en aquest moment Sachs es presenta i recita el poema de forma correcta i es declara el seu autor. Com a premi aconsegueix casar-se amb Kunigunda.

L'òpera de Lortzing acaba amb el poble lloant l'Emperador i un cant a Sachs en honor de la Pàtria i de l'Emperador.

Desgraciadament l'òpera de Gyrowetz "Hans Sachs en el final de la seva vida" no està gravada. En canvi es pot gaudir de la gravació del "Hans Sachs" de Lortzing, Opera Popular en 3 actes. D'ella és especialment interessant el cant

"El Gremi dels sabaters certament subsisteix", per Görg i "Armant Aldarull" pel Cor. O també el final, amb el cant de Sachs en honor de la Pàtria (Vaterland) i en honor e l'Emperador.

DUES OBRES MOLT POC CONEGUDES SOBRE EL TEMA DELS MESTRES I SACHS

A Catalunya tenim un compositor que ha escrit una petita obra inspirada en "Els Mestres Cantaires" i un altre espanyol, ambdues són molt poc conegudes.

-Enric Granados: En la seva obra "Escenas Poéticas", per a guitarra i orquestra, podem trobar la composició 'Eva i Walter' inspirada en l'amor que s'exposa a "Els Mestres Cantaires"

-Joaquín Turina, en la seva obra "En la Zapatería", op. 71, 1932, piano. Dins d'aquesta peça 'Hans Sachs'.

Les dues cançons de Granados i Turina estàn gravades en CD.